

Svatomartinská konference

Více ekonomický přístup při kontrole koncentrací

ROLE DEFINICE RELEVANTNÍHO TRHU V HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽI

Daniel Donath*

12. listopadu 2013

** Tato prezentace vyjadřuje výhradně můj vlastní názor, který se nemusí nutně shodovat s postoji Skupiny ČEZ.*

- Podle článku 2 nařízení Rady (ES) č. 139/2004 **musí Komise posoudit**, zda by spojení nemohlo významně bránit účinné hospodářské soutěži, tzn. **dopady spojení na soutěž**
- Cílem Pokynů Komise je zvýšit transparentnost jejího rozhodování, aby pomohla společnostem v jejich vlastním rozhodování
- Výsledkem jsou jednoduchá pravidla, která jsou do určité míry založena na **tržních podílech společností** a vymezení relevantního trhu
- Tato pravidla nás však mohou v nejlepším případě **jen přiblížit** k odpovědi na to, jaký dopad bude mít spojení na soutěž
- Cílem více ekonomického přístupu je naopak přímo **zhodnotit dopad spojení anebo dané praktiky na trh**, ale více ekonomický přístup je mnohdy předmětem kritiky
 - **Snížení právní jistoty pro společnosti**
 - **Nepřezkoumatelnost rozhodnutí Úřadů** – „*odhadnutím křivky poptávky ve formě logit [...] byl simulován dopad transakce za předpokladu Bertandova modelu [...]*“
- Klíčová otázka této prezentace: **Jakým způsobem je možné zkombinovat jednoduchá pravidla (a tedy právní jistoty) a více ekonomický přístup?**
 - „*Důkazy o dopadech na hospodářskou soutěž mohou poskytnout vodítka k vymezení relevantního trhu, stejně tak jako definice relevantního trhu může poskytnou informace o dopadech na hospodářskou soutěž*“

DEFINICE RELEVANTNÍHO TRHU V EU

- Posouzení spojení obvykle zahrnuje:
 - a) vymezení relevantních trhů– systematická mapa konkurenčních omezení, kterým čelí spojující se podniky
 - b) posouzení spojení z hlediska dopadů na hospodářskou soutěž
- **Co to znamená v praxi?** Tržní podíl stále ve velké míře ovlivňuje výsledek soutěžní analýzy dopadů spojení anebo určité praktiky (nemluvě o veřejné podpoře)
 - Není překvapující vzhledem k Pokynům – tržní podíly 50% nebo vyšší **mohou být** samy o sobě důkazem dominance; spojení s tržními podíly nepřesahující 25% **by neměla** poškodit soutěž na trhu
- Je výsledkem jednoduchých pravidel **pocit jistoty** v aktuální rozhodovací praxi?
 - *Arjowiggins/Zanders* (2008) – je tržní podíl spojujících se výrobců papíru těsně nad úrovní 50% nebo těsně pod touto úrovní?
 - *Amcor/Alcan* (2009) – spojením *dvou největších evropských výrobců* flexibilních obalů by vznikl podnik s tržním podílem menším než 25%
 - *Ryanair/Aer Lingus* (2007) – Letiště od sebe vzdálená 100km/1 hodinu cesty jsou substituty; *Lufthansa/Austrian* (2009) – Bratislava a Vídeň jsou substituty???

REVIDOVANÉ POKYNY PRO POSUZOVÁNÍ HORIZONTÁLNÍHO SPOJOVÁNÍ V USA

- Název druhého oddílu Pokynů z osmdesátých let a z roku 1992 začíná slovy „*Definice relevantního trhu*“
- Název druhého oddílu Pokynů z roku 2010 - „*Důkazy o nepříznivých dopadech na hospodářskou soutěž*“
 - „*Úřady zváží jakékoliv rozumné, dostupné a spolehlivé důkazy, které poskytnou odpověď na klíčovou otázku, zda spojení může podstatně narušit hospodářskou soutěž*“
 - Tržní podíly a koncentrace na trhu je jen jedním z těchto důkazů
- Čtvrtý oddíl se zabývá definicí relevantního trhu, ale ...
 - „*Analýza Úřadů nemusí začít definicí relevantního trhu. Některé z analytických nástrojů používaných Úřady [...] se neopírají o definici relevantního trhu*“
 - „*Důkazy o dopadech na hospodářskou soutěž mohou poskytnout vodítko k vymezení relevantního trhu, stejně tak jako definice relevantního trhu může poskytnout informace o dopadech na hospodářskou soutěž*“
 - „*Kde analýza naznačuje alternativní a rozumně odůvodnitelné kandidátské trhy, a kde výsledné podíly na trhu vedou k velmi odlišným závěrům o dopadech na hospodářskou soutěž, jsou přímé důkazy o těchto dopadech obzvláště cenné*“
- Na druhou stranu, pátý oddíl se zabývá tržními podíly a říká, že „*Úřady zpravidla berou v potaz tržní podíly a koncentraci na trhu jako součást vyhodnocení soutěžních dopadů*“

DIFERENCIOVANÉ VÝROBKY A NEKOORDINOVANÉ ÚČINKY V USA

- „*Diagnostika nekoordinovaných cenových účinků založená na hodnotě odkloněných prodejů* „*value of diverted sales*“ **nemusí být založena na vymezení relevantního trhu** anebo výpočtu tržních podílů“ (Pokyny také zmiňují simulaci fúzí)
- Analýza může být založena na tzv. tlaku na ceny směrem vzhůru „**upward pricing pressure - UPP**“ – poprvé použit v akademickém článku dvou ekonomů (Farrell a Shapiro, 2010), i když na tento článek Pokyny explicitně neodkazují
- UPP (a jeho varianty jako GUPPI, IPR) je založený na součinu poměru odklonu zákazníků od jedné společnosti (A) k druhé (B) „*diversion ratio*“ a marže
 - Poměr odklonu od A k B = poměr zákazníků, kteří reagují na zvýšení ceny A přechodem k B (vysoký poměr odklonu => B vyvíjí velký konkurenční tlak na A)
 - Marže = Cena – Marginální náklady (vysoká marže => zákazníci, kteří by před fúzí přešli k druhé nezávislé značce mají větší hodnotu)
 - Čím větší je poměr odklonu od A k B a zároveň čím vyšší jsou marže získané z těchto „odkloněných zákazníků“, tím větší je tlak na ceny směrem vzhůru
 - **TO ALE NENÍ NIC NOVÉHO** – „*spojení dvou výrobců nabízejících výrobky, které značný počet zákazníků považuje za svou první a druhou volbu, by mohla vyvolat významné zvýšení ceny. [...] Vysoká obchodní rozpětí před spojením mohou rovněž s větší pravděpodobností vyvolat významná zvýšení cen.*“ (§28, Pokyny 2004)

STUDENT AGENCY (2010, 2012)

- Na základě podnětu společnosti Asiana došel Úřad došel k závěru, že společnost (i) Student Agency měla dominantní postavení od 2. 10. 2007 do 1. 3. 2008 v autobusové přepravě na trase Praha – Brno, a (ii) zneužila své dominantní postavení účtováním si nepřiměřeně nízkých cen, které vedlo k vytlačení společnosti Asiana z trhu
- Krajský soud v Brně toto rozhodnutí zrušil na základě následující argumentace: *„Ze shora uvedeného zdejší soud uzavírá, že žalobcovo [společnost Student Agency] jednání naplňovalo znaky agresivní cenové politiky, která by musela být pokládána za zneužití dominantního postavení [...] pokud by se žalobce v dominantním postavením skutečně nacházel. Pokud by se v takovém postavení nenacházel, nemohl by svým jednáním svého postavení zneužít [...]“*
 - Je autobusová a železniční přeprava součástí toho samého relevantního trhu?
- Dominance je **schopnost** využít svojí tržní sílu k proti-soutěžnímu chování, tzn. k chování, které bude k neprospěchu ostatních účastníků na trhu (zákazníků)
- Chování společnosti Student Agency mělo znaky agresivní cenové politiky => chování společnosti Student Agency mělo proti-soutěžní znaky => Student Agency měla schopnost se chovat proti-soutěžně => Student Agency byla dominantní
- *Jinými slovy řečeno, NENÍ MOŽNÉ ODDĚLIT OTÁZKU DEFINICE RELEVANTNÍHO TRHU OD VYHODNOCENÍ DOPADŮ CHOVÁNÍ SPOLEČNOSTI NA TRH*

CZECH COAL – UE / LUAS - CHVALETICE (2009 - 2013)

- **Rozhodnutí v roce 2009 ve věci stížnost společnosti United Energy na společnost Czech Coal Services** z důvodu účtování si rozdílných cen různým odběratelům a odmítnutí dodávek Teplárně Komořany
 - I když měla společnost Czech Coal tržní podíl vyšší než 50% na trhu s volným uhlím, tak nebyla dominantní, protože podle Úřadu existovaly důvody, proč vysoký tržní podíl se nerovná velké tržní síle
- Rozhodnutí bylo zrušeno v roce 2011, protože tyto důvody nebyly uznány jako postačující pro vyrovnání se s vysokým tržním podílem
- Nemělo by být klíčovou otázkou, jaké byly **dopady chování společnosti Czech Coal Services na trh?** Na koncové zákazníky? Na společnost United Energy?
- Porovnejme tento přístup s rozhodnutím ve věci spojení společnosti LUAS s Elektrárnou Chvaletice (2013)
 - I když měla společnost LUAS tržní podíl jen ve výši [15-25]% na trhu s volným hnědým uhlím a jednalo se o vertikální spojení, rozhodnutí se detailně a **správně** zabývá **dopady na trh** (str. 14 - 21 rozhodnutí / 32 stran celkem)
 - Kontrast s předešlým rozhodnutím, které naznačuje, že existuje vztah mezi tržním podílem a tržní silou => tržní podíl je moc malý na to, aby společnost LUAS měla tržní sílu

- Podíl skupiny ČEZ na trhu výroby a velkoobchodu s elektrickou energií činil v roce 2010 [65-75]% českého trhu, zatímco podíl Energotransu byl [0-5]%.
 - Úřad řešil, zda může být trh širší, na základě kvalitativních argumentů – liberalizace trhu, kontinuální obchodování na PXE, navýšení technických možností přeshraniční kapacity
 - Celková instalovaná kapacita a výroba v ČR (18 GW, 82 TWh) a DE (153 GW, 580 TWh)
- Pokud existuje více než jedna odůvodnitelná definice relevantního trhu, je lepší se přímo zaobírat dopady na trh – **Jaký vliv by mělo dlouhodobé vypnutí Energotransu na trh?**
 - ČEZ používá vysoce sofistikovaný interní software pro modelování budoucích cen silové elektřiny, který obsahuje informace o každé důležité elektrárně v EU
 - Simulace dopadu uzavření Energotransu na cenu elektřiny v ČR => **ZANEDBATELNÝ**
- Proč je dopad uzavření Energotransu zanedbatelný? Kvůli vysokému propojení ČR s okolními státy a hlavně Německem, od kterého se stanovuje cena elektřiny v ČR
 - **Nejedná se o cellophane fallacy** – např. i při nulových cenách hnědého uhlí by se vyšplhala cena silové elektřiny v ČR na nynější hodnoty (exporty z ČR do DE)
- Co zbývá? Vysoký tržní podíl. Proč nekupovat elektřinu v ČR, když jsou ceny podobné jako jinde?

DĚKUJI ZA POZORNOST!